

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

20 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 marca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku
od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu
z 21 października 2021 r., II Ca 915/21,
w sprawie z powództwa J. K., K. K. i S. K.
przeciwko Bankowi
o zapłatę,

1. Oddala skargę kasacyjną;

2. Zasądza od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od doręczenia niniejszego orzeczenia pozwanemu do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Władysław Pawlak

Agnieszka Piotrowska

Roman Trzaskowski

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 1 lutego 2021 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia - Śródmieścia we Wrocławiu zasądził od pozwanego Banku (w dniu 30 lipca 2012 r. nadzwyczajne walne zgromadzenie Banku1 podjęło uchwałę o połączeniu z Bankiem2, przez przeniesienie całego majątku Banku2 na rzecz Banku1, którego następcą prawnym jest Bank) na rzecz powodów J. K., K. K. i S. K. solidarnie kwotę 58 354,52 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 lutego 2018 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 6 434 zł tytułem kosztów procesu. Powyższej kwoty (58 354,52 zł) powodowie dochodzili tytułem zwrotu świadczeń nienależnych, tj. jako nadpłaconych rat kredytowych w okresie od 27 grudnia 2007 r. do 25 lutego 2013 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 18 października 2007 r. powodowie jako konsumenci zawarli z Bankiem S.A. w W. umowę kredytu w kwocie 599 000 zł denominowanego w CHF, na okres 25 lat, w celu sfinansowania budowy lokalu mieszkalnego. Powodowie podpisali oświadczenie o zapoznaniu się z przedstawionymi przez Bank warunkami kredytu, a także z zaprezentowanymi im symulacjami wysokości rat kredytowych w PLN i w walucie obcej oraz oświadczenie, że są świadomi ryzyka kursowego związanego z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, mogącego mieć wpływ na wysokość płaconej przez nich raty kredytowej i że decydują się na zaciągnięcie kredytu w walucie obcej. Powodowie nie mieli możliwości ingerowania w treść przygotowanej przez kredytodawcę umowy ani jej negocjowania. Każda transza kredytu miała być wypłacona w PLN po przeliczeniu według kursu dewiz dla CHF zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku-kredytodawcy w dniu wypłaty transzy. Z kolei spłata rat kapitałowo-odsetkowych miała następować poprzez zapłatę odpowiedniej kwoty w PLN, po uprzednim przeliczeniu według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku-kredytodawcy w dniu jej spłaty. Uruchomienie transz kredytu nastąpiło w PLN. W okresie od 13 listopada 2007 r. do 7 stycznia 2018 r. powodowie w wykonaniu umowy kredytu wpłacili na rzecz pozwanego Banku kwotę 273 687,81 zł.

W ocenie Sądu Rejonowego określające świadczenia główne stron postanowienia umowne, dotyczące mechanizmu przeliczenia kwoty kredytu oraz

kwot wymagalnych rat kapitałowo-odsetkowych, w szczególności w zakresie, w jakim odsyłały do jednostronnie kształtowanych przez pozwanego Bank tabel kursowych, mają charakter abuzywny w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Poza tym postanowienia te nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, skoro na podstawie umowy nie było możliwe ustalenie, jaka jest rzeczywista kwota kredytu do spłaty. Kwota kredytu była konkretyzowana dopiero na etapie wypłaty poszczególnych transz i po zastosowaniu przelicznika. Podobnie kwota rat kapitałowo-odsetkowych wyrażona w CHF aktualizowała się w momencie ich spłaty i po zastosowaniu przelicznika. Zdaniem Sądu pierwszej instancji dalsze utrzymanie spornej umowy kredytowej, po wyeliminowaniu z niej abuzywnych klauzul przeliczeniowych, nie jest możliwe, zaś powodowie, mający świadomość związanych z upadkiem umowy konsekwencji, nie sprzeciwili się temu. W konsekwencji Sąd *a quo* uznał, że z uwagi na nieważność umowy kredytowej, całość świadczeń spełnionych w jej wykonaniu podlega zwrotowi. Nie został uwzględniony zgłoszony przez pozwanego zarzut zatrzymania, gdyż zarówno pełnomocnik pozwanego, jak i pełnomocnik powodów nie mieli umocowania do składania i odbioru oświadczeń o charakterze materialno-prawnym.

Apelacja pozwanego Banku została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 21 października 2021 r. Sąd drugiej instancji przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji oraz podzielił stanowisko prawne tego Sądu w kwestii abuzywności klauzul przeliczeniowych i ich skutku w postaci nieważności umowy kredytowej. Sąd odwoławczy nie uwzględnił zgłoszonego w apelacji zarzutu potrącenia, bowiem nie zostało wykazane, aby przed podniesieniem tego zarzutu powodowie byli wzywani do zwrotu nienależnego świadczenia z tytułu wypłacenia im kwoty kredytu na podstawie nieważnej umowy, a tym samym, aby świadczenie to było wymagalne, stosownie do art. 498 § 1 k.c., a ponadto zarzut ten został zgłoszony jako ewentualny, a zatem nie był wyrazem stanowczej woli zgłaszającego.

W skardze kasacyjnej pozwany zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości wniósł o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: 1) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. na skutek przyjęcia, że przez pojęcie „postanowienia

umowy zawieranej z konsumentem” należy rozumieć całą jednostkę redakcyjną konkretnej umowy, a nie wyrażoną w tych jednostkach, dającą się wyodrębnić normę prawną regulującą zachowania stron stosunku prawnego (postanowienie umowne w znaczeniu normatywnym, a nie wyłącznie redakcyjnym), co doprowadziło do błędnego uznania, że za abuzywny należy uznać cały mechanizm przewidujący indeksację kredytu do CHF (tzw. klauzula indeksacyjna), podczas gdy wyeliminowanie z umowy powinno podlegać co najwyżej odesłanie do tabel kursów ustalanych przez bank (tzw. klauzula kursowa), a w konsekwencji Sąd błędnie pominął możliwość zastosowania w miejsce kursu tabelarycznego ustalanego przez pozwanego - kursu ustalanego przez Narodowy Bank Polski (dalej: „NBP”) jako konstytucyjny organ kontroli państwowej i ochrony prawa; 2) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 358 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. XLIX ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (dalej: „p.w.k.c.”) oraz art. 41 ustawy z dnia 29 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe, przez ich niezastosowanie, podczas gdy zarówno z intencji stron, charakteru umowy, a także treści tych przepisów wynika jednoznacznie, że w takim przypadku zobowiązanie powodów mogło być określone w oparciu o średni kurs NBP na podstawie art. 358 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. XLIX p.w.k.c. (retrospektywne działanie tego przepisu), względnie w oparciu o art. 41 Prawa wekslowego; 3) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) przez przyjęcie, że związanie stron umową kredytu w pozostałym zakresie po wyeliminowaniu z jej treści postanowień abuzywnych nie jest możliwe, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów prowadzi do wniosku, że w razie stwierdzenia abuzywności niektórych postanowień umownych, wykładnia pozostałej części umowy powinna być dokonywana z uwzględnieniem celu, jakim jest - obok utrzymania obowiązywania umowy - przywrócenie równowagi kontraktowej stron; 4) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. przez przyjęcie, że klauzula kursowa, stanowiąca główne świadczenie stron, nie wiąże powodów, gdyż nie została sformułowana w sposób jednoznaczny, ze względu na to, że powodowie w chwili zawierania umowy nie mogli oszacować kwoty, którą będą świadczyć w przyszłości, gdy tymczasem tego rodzaju niepewność nie stanowi o braku jednoznaczności klauzuli, ale jest immanentnie związana

z przewidzianą w umowie kredytu koniecznością przeliczenia kwoty kredytu z PLN na CHF i kwot rat kredytu z CHF na PLN; umowa kredytu formułowała klauzule kursową jednoznacznie, a niemożność ustalenia kwoty kredytu w chwili zawierania umowy nie wynikała z możliwości jednostronnego ustalania przez bank tabel kursowych, ale ze zmienności kursu, zaś niepewność, na podstawie której Sądy obu instancji uznały możliwość zastosowania w przedmiotowej sprawie art. 385¹ § 1 k.c. i zastosowania go do postanowień umownych określających główne świadczenia stron istniałaby również w wypadku, gdyby przewidziany w umowie kredytu kurs CHF był całkowicie niezależny od którejkolwiek ze stron (np. kurs publikowany przez NBP), a tego rodzaju niepewność istnieje również przy kredytach złotówkowych, ze względu na uzależnienie wysokości raty kredytu od wysokości stóp procentowych.

W piśmie z 7 września 2023 r. skarżący zasygnalizował konieczność rozważenia nieważności postępowania, a to z uwagi na rozpoznanie apelacji przez sąd w składzie jednego sędziego, a nie w składzie trzech sędziów zawodowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. w granicach zaskarżenia Sąd Najwyższy rozpoznając skargę kasacyjną bierze z urzędu pod rozagę nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji

Kolegialność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej, pozwala bowiem na kształtowanie się decyzji w drodze dyskursu i ścierania stanowisk, umacnia bezstronność, niezależność i niezawisłość orzekania oraz zwiększa legitymację rozstrzygnięcia sądu w odbiorze społecznym, a tym samym jest pożądana z punktu widzenia właściwej ochrony praw stron i uczestników postępowania (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20, OSNC 2021, nr 11, poz. 74 i powołane tam judykaty). W związku z pandemią COVID - 19 ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”), w wersji obowiązującej od dnia 3 lipca 2021 r. (por. art. 4 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych

ustaw, Dz. U. poz. 1090), postanowiono, że w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania tego z nich, który obowiązywał jako ostatni, w sprawach rozpoznawanych według przepisów k.p.c. w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem spraw rozpoznawanych w składzie jednego sędziego i dwóch ławników; prezes sądu mógł zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeśli uznał to za wskazane ze względu na szczególną zawłość sprawy lub precedensowy jej charakter (zob. art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4, uchylony artykułem 28 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1860). Na gruncie tych przepisów w judykaturze Sądu Najwyższego wypowiedziano pogląd, że odstępstwo od zasady kolegiałości składu sądu odwoławczego nie jest równoznaczne z oczywistym naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (zob. uzasadnienie postanowienia z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22). Ostatecznie w związku z licznymi rozbieżnościami w orzecznictwie, Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r. - zasada prawna - III PZP 6/22, wyjaśnił, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), przy czym zastrzegł, że przyjęta w tej uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Z uwagi jednak na datę wydania zaskarżonego wyroku brak jest podstaw do przyjęcia nieważności postępowania odwoławczego, opartej na braku dochowania wymogu kolegiałości składu orzekającego w drugiej instancji.

2. Za ugruntowane już należy uznać stanowisko, że mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta,

dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

W przeszłości Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej prezentował stanowisko, że w odniesieniu do postanowienia stanowiącego elementu tzw. spreadu walutowego, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie stoi na przeszkodzie, aby sąd krajowy zastąpił niedozwolone postanowienie umowne przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym (por. wyroki 30 kwietnia 2014 r., nr C - 26/13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslernè Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt. i z 21 stycznia 2015 r., C - 482/13, Unicaja Banco SA v. Jose Hidalgo Rueda i in.). Orzecznictwo Sądu Najwyższego poszło jeszcze dalej i dopuszczało możliwość stosownego wypełnienia luki w umowie także w innych sytuacjach, zagrażających interesom konsumenta, również wtedy, gdy nie ma możliwości odwołania się do odpowiedniego przepisu dyspozytywnego (por. wyrok z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018 r., nr 7-8, poz. 79), a przy indeksacji prowadzącej do zmiany wysokości świadczenia zobowiązanego stanowi w istocie wariant waloryzacji sądowej, mają zatem zastosowania do niej przesłanki określone w art. 358¹ § 3 k.c. nakazujące rozważnie interesów stron i zasad współżycia społecznego w określaniu zmiany wysokości umownego świadczenia (por. uzasadnienie wyroku z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16). Odwoływano się też do art. 358 § 2 k.c. w wersji znowelizowanej ustawą z dnia 23 października 2008 r. (Dz. U. Nr 228, poz. 1506), który stanowi, że wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez NBP, podkreślając, że może on stanowić wskazówkę pomocną w rozwiązaniu kwestii spreadu walutowego (por. też uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16), a także do analogii z art. 41 prawa wekslowego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16). Ponadto przyjmowano, że postanowienie umowy kredytu zawierające uprawnienie banku do przeliczenia sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (tzw. klauzula spreadu walutowego) nie dotyczy świadczeń głównych stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016 nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 14 lipca

2017 r., II CSK 803/16 i z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). W tej ostatniej kwestii w wyroku z 30 kwietnia 2014 r., C - 26/13, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uchylił się od oceny, czy będące częścią klauzuli indeksacyjnej postanowienie przewidujące spłatę rat w walucie krajowej, których wysokość była obliczana na podstawie kursu sprzedaży CHF stosownego przez kredytujący bank, określa główny przedmiot umowy, pozostawiając tę ocenę sądom krajowym. Jednak w późniejszym orzecznictwie Trybunał precyzował swoje stanowisko w tej materii, w ten sposób że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „główny przedmiot umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, należy uważać te postanowienia, które określają podstawowe świadczenie w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki z 26 lutego 2015 r., C - 143/13 i z 20 września 2017 r., C - 186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. v. Banca Romaneasca SA).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do powyższych kwestii sytuacja uległa zasadniczej zmianie po wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019 r., C- 260/18, w którym orzeczono, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, należy interpretować w ten sposób, że: - stoi on na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidującym, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów (w tym kontekście Trybunał nawiązał do wskazanych przez krajowy sąd pytający przepisów jak art. 56, czy art. 354 k.c.), które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę, a zatem możliwość zastąpienia abuzywnych postanowień umownych, która stanowi wyjątek od ogólnej zasady, zgodnie z którą dana umowa pozostaje wiążąca dla stron tylko wtedy, gdy może ona nadal obowiązywać bez zawartych w niej nieuczciwych warunków, jest ograniczona do przepisów prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym lub mających zastosowanie, jeżeli strony wyrażą na to zgodę i opiera się w szczególności na tym, że takie przepisy nie zawierają nieuczciwych warunków; - nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych

warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy; - stoi on na przeszkodzie utrzymywaniu w umowie nieuczciwych warunków, jeżeli ich usunięcie prowadziłoby do unieważnienia tej umowy, a sąd stoi na stanowisku, że takie unieważnienie wywołałoby niekorzystne skutki dla konsumenta, gdyby ten ostatni nie wyraził zgody na takie utrzymanie w mocy.

Możliwość zastąpienia niedozwolonego postanowienia umownego, w tym typowych klauzul kursowych (odsyłających do tabel bankowych) wchodzi w rachubę tylko, gdy, po pierwsze, po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, przy czym wola stron umowy nie ma znaczenia; po drugie, całkowity upadek umowy naraża konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta oraz zastrzeżeniem, że do celów tej oceny decydująca jest wola w tym przedmiocie konsumenta; i po trzecie, istnieje przepis dyspozytywny albo przepis mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę, który mógłby zastąpić wyłącznie niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy z korzyścią dla konsumenta. W sytuacji, gdy powyższe przesłanki są spełnione klauzula abuzywna zostaje zastąpiona i umowa zostaje utrzymana w mocy. Natomiast, gdy przesłanki zastąpienia nie są spełnione, umowa jest w całości nieskuteczna, chyba że konsument wyrazi zgodę na niedozwolone postanowienie, przywracając mu jednostronnie skuteczność (zob. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 26 marca 2017 r., C - 70/17, C- 179/17, Abanca Corporation Bancaria SA, v. Albertowi Garcii Santosowi i Bankia SA, v. Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i in., z 3 października 2019 r., C - 260/18 Justyna Dziubak, Kamil Dziubak v. Raiffeisen Bank International AG i z 18 listopada 2021 r., C - 212/20; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. - zasada prawna - III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

Konstrukcja zastosowana w art. 385¹ k.c. i art. 385² k.c. ma realizować dyrektywne zadanie sankcyjne, zniechęcając profesjonalnych kontrahentów zawierających umowy z konsumentami do wprowadzania do nich niedozwolonych postanowień.

Jak wskazuje się w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. wyrok z 29 kwietnia 2021 r., C - 19/20, I.W. i R.W. przeciwko Bank BPH S.A.), wykładni art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że sąd krajowy jest zobowiązany do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, nawet jeśli warunek ten został zmieniony przez strony w drodze umowy, chyba że konsument poprzez zmianę nieuczciwego warunku zrezygnował z przywrócenia mu sytuacji, w jakiej znajdowałby się w braku tego warunku. Z przepisu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie wynika, że stwierdzenie nieuczciwego charakteru pierwotnego warunku umownego miałoby co do zasady skutek w postaci unieważnienia umowy, jeśli zmiana tego warunku pozwala na przywrócenie równowagi między obowiązkami i prawami tych stron wynikającymi z umowy i na usunięcie wady obciążającej ten warunek. Jednak w wyroku z 8 września 2022 r., C - 80/21, C - 81/21 i C - 82/21, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może, po stwierdzeniu nieważności nieuczciwego warunku znajdującego się w umowie zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, która to nieważność nie pociąga za sobą nieważności tej umowy w całości, zastąpić ten warunek przepisem dyspozytywnym prawa krajowego, a ponadto stoją na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter, w związku z czym warunek ten pozostaje, po usunięciu takich elementów, częściowo skuteczny, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku, który ma wpływ na jego istotę.

Jednak zagadnienia związane z pouczeniem powodów jako konsumentów o skutkach nieważności umowy, w kontekście ewentualnej ich zgody na abuzywne postanowienia umowne, mają po ostatnich orzeczeniach Trybunału Sprawiedliwości

Unii Europejskiej drugorzędne znaczenie. Otóż w wyrokach z 15 czerwca 2023 r., C - 520/21, z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 oraz w postanowieniu z 11 grudnia 2023 r., C-756/22 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście nieważności umowy kredytowej zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, stoją one na przeszkodzie takiej wykładni prawa krajowego, że instytucja bankowa może domagać się od konsumenta rekompensaty przekraczającej zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy oraz ustawowe odsetki za zwłokę liczone od dnia wezwania do zapłaty, a ponadto w wyroku z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście nieważności umowy kredytowej ze względu na przewidziane w niej abuzywne postanowienia, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego abuzywnego warunku oraz że jest świadomy konsekwencji tego uznania nieważności umowy oraz wyraża on zgodę na uznanie umowy za nieważną.

Ubocznie tylko trzeba zauważyć, że kwestie związane z problematyką klauzul przeliczeniowych, także w przypadku kredytów denominowanych w walucie obcej nie wyczerpują wszystkich zagadnień związanych z podstawami stwierdzenia nieważności tego rodzaju umów kredytowych. Istotniejsze znaczenie z tej perspektywy mają klauzule ryzyka walutowego i wypełnienie przez kredytodawcę w stosunku do konsumenta przedkontraktowych obowiązków informacyjnych, o czym szczegółowo mowa np. w uzasadnieniach wyroków Sądu Najwyższego z 20 marca 2024 r., II CSKP 401/23 i II CSKP 2144/22).

Z tych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., przy uwzględnieniu § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt. 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2023 poz.1935). Orzeczenie o odsetkach od zasądzonych kosztów znajduje uzasadnienie w art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy

z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614), przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324).

Władysław Pawlak

Agnieszka Piotrowska

Roman Trzaskowski

[SOP]

[ał]